

Οικονομική Ιστορία της Ευρώπης

Γνώση, θεσμοί και ανάπτυξη
από το 600 μέχρι σήμερα

Δεύτερη Έκδοση

KARL GUNNAR PERSSON

Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης

σε συνεργασία με τον

PAUL SHARP

Πανεπιστήμιο της Νότιας Δανίας

μετάφραση από τα Αγγλικά:

Μαρία Θ. Τάντου

επιστημονική επιμέλεια:

Φώτης Μπαρούτσος

Διδάκτωρ Ιστορίας

Μέλος ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Περιεχόμενα

Κατάλογος πινάκων	x
Κατάλογος γραφημάτων	xi
Κατάλογος χαρτών	xiii
Κατάλογος πλαισίων	xiv
Εισαγωγή στη δεύτερη έκδοση	xvii
Εισαγωγή στην πρώτη έκδοση	xix

Εισαγωγή: Τι είναι η οικονομική ιστορία;

Η αποτελεσματικότητα στη χρήση των διαθέσιμων πόρων διαμορφώνει τον πλούτο των εθνών

Σύντομη περιγραφή των κεφαλαίων

1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η δημιουργία της Ευρώπης

- 1.1 Η γεωοικονομική συνέχεια της Ευρώπης 3
- 1.2 Η Ευρώπη εμπορεύεται, άρα υπάρχει! 4
- 1.3 Τα όρια της γεωγραφικής ολοκλήρωσης 14
- 1.4 Από τη γεωοικονομία στη γεωπολιτική: η Ευρωπαϊκή Ένωση 19

2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η Ευρώπη από την αφάνεια στην οικονομική ανάκαμψη

- 2.1 Φως στους Σκοτεινούς Χρόνους 25
- 2.2 Οφέλη από τον καταμερισμό της εργασίας: Επανεξέταση του Άνταμ Σμιθ 26
- 2.3 Ο καταμερισμός της εργασίας περιορίζεται από την ανεπαρκή ζήτηση 29
- 2.4 Ο καταμερισμός της εργασίας προωθεί την τεχνολογική αλλαγή 31
- 2.5 Έπειτα από τη μετα-ρωμαϊκή κρίση: η οικονομική αναγέννηση από τον 9ο ως τον 15ο αιώνα 34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

- 2.6 Πληθυσμός 37
- 2.7 Η αποκατάσταση του νομισματικού συστήματος 37
- 2.8 Δρόμοι μεταφοράς και εμπορίου 40
- 2.9 Αστικοποίηση 44
- 2.10 Παραγωγή και τεχνολογία 49

Πληθυσμός, οικονομική ανάπτυξη και περιορισμένοι πόροι

- 3.1 Ιστορικές τάσεις όσον αφορά την αύξηση του πληθυσμού 59
- 3.2 Η μαλθουσιανή θεωρία της αύξησης και της στασιμότητας του πληθυσμού 62
- 3.3 Είναι η μαλθουσιανή θεωρία επαληθεύσιμη; 66
- 3.4 Τα μυστικά της γεωργικής προόδου 71
- 3.5 Κατανοώντας τις στρατηγικές για τη γονιμότητα 76
- 3.6 Η δημογραφική μετάβαση 78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η φύση και η έκταση της οικονομικής ανάπτυξης στην προβιομηχανική εποχή

- 4.1 Κατανοώντας την ανάπτυξη στην προβιομηχανική εποχή 89
- 4.2 Σχετικά με την αύξηση της παραγωγικότητας στην προβιομηχανική περίοδο 91
- 4.3 Μισθοί και κατανομή του εισοδήματος 99
- 4.4 Η Μεγάλη Διαφοροποίηση. Πότε η Ευρώπη προχώρησε δυναμικά μπροστά; 103

Παράρτημα: Διττή προσέγγιση στη μέτρηση της παραγωγικότητας του συνόλου των συντελεστών παραγωγής 108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Θεσμοί και ανάπτυξη

- 5.1 Θεσμοί και αποτελεσματικότητα 113
- 5.2 Η ιδιαιτερότητα της εξήγησης της λειτουργίας των θεσμών 116
- 5.3 Τα χαρακτηριστικά μιας σύγχρονης οικονομίας 118
- 5.4 Οι επιδόσεις της αγοράς στο πέρασμα των αιώνων 121

Γνώση, μεταφορά τεχνολογίας και σύγκλιση

- 5.5 Η εξέλιξη των αγορών γης και κεφαλαίου: άνοδος και πτώση της δουλοπαροικίας 124
- 5.6 Επιχειρήσεις και αγροκτήματα 134
- 5.7 Συνεταιρισμοί και εκβιασμός 138
- 5.8 Συμβάσεις, κίνδυνοι και εκτέλεση 141
- 5.9 Ασύμμετρη πληροφόρηση, φήμη και αυτοεκτελούμενες συμβάσεις 144
- 6.1 Βιομηχανική Επανάσταση, Επανάσταση της Παραγωγικότητας και Βιομηχανικός Διαφωτισμός 151
- 6.2 Επιστήμη και επιχειρηματικότητα 162
- 6.3 Ο αντίκτυπος της νέας γνώσης: το μυαλό αντικαθιστά τους μύες 163
- 6.4 Ο μακροχρόνιος αντίκτυπος των ανακαλύψεων του 19ου και των επιτευγμάτων του 20ου αιώνα 172
- 6.5 Μεταφορά τεχνολογίας και ανάκτηση του χαμένου εδάφους 176
 - 6.5.1 Γιατί άργησε να εκβιομηχανιστεί η Γερμανία... και γιατί η ανάπτυξή της, όταν ξεκίνησε, ήταν ταχύτερη από εκείνη της Βρετανίας; 186
 - 6.5.2 Επενδύσεις ανθρώπινου δυναμικού και κεφαλαίου 188
 - 6.5.3 Έρευνα και Ανάπτυξη 190
 - 6.5.4 Βιομηχανικές σχέσεις 190
- 6.6 Μακροπρόθεσμη σύγκλιση: τρεις αφηγήσεις 191
- 6.7 Γιατί η Ευρώπη δεν γεφυρώνει το χάσμα εισοδημάτων και παραγωγικότητας σε σχέση με την οικονομία των ΗΠΑ; 197

Χρήμα, πιστώσεις και τραπεζικό σύστημα

- 7.1 Η εμφάνιση του χρήματος 207
- 7.2 Η αναβίωση του νομισματικού συστήματος στην Ευρώπη: νομίσματα και συναλλαγματικές 210
- 7.3 Η τοκογλυφία και τα επιτόκια σε μακροπρόθεσμη βάση 215
- 7.4 Η εμφάνιση του χάρτινου χρήματος 217
- 7.5 Τι κάνουν οι τράπεζες; 222
- 7.6 Η επίδραση των τραπεζών στην οικονομική ανάπτυξη 225
- 7.7 Τράπεζες έναντι χρηματιστηρίων 233
- 7.8 Σκέψεις σχετικά με τις πρόσφατες οικονομικές κρίσεις 236
- Παράρτημα: Μια πιο εμβριθής ανάλυση της συναλλαγματικής 241

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Εμπόριο, δασμοί και ανάπτυξη

- 8.1 Η σημασία του συγκριτικού πλεονεκτήματος για το ελεύθερο εμπόριο 247
 - 8.2 Εμπορικές τάσεις: η διαφορά μεταξύ του εμπορίου του 19ου και του 20ου αιώνα 250
 - 8.3 Εμπορική πολιτική και ανάπτυξη 253
 - 8.4 Μαθήματα από την ιστορία 256
 - 8.4.1 Από τον μερκαντιλισμό στο ελεύθερο εμπόριο 256
 - 8.4.2 Η διάλυση του παγκόσμιου εμπορίου την περίοδο του Μεσοπολέμου 260
 - 8.4.3 Αποκατάσταση του καθεστώτος ελεύθερου εμπορίου μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο 265
 - 8.4.4 Δασμοί και ανάπτυξη 267
- Παράρτημα: Συγκριτικό πλεονέκτημα 270

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Διεθνή νομισματικά καθεστώτα

- 9.1 Γιατί είναι απαραίτητο ένα διεθνές νομισματικό σύστημα; 275
- 9.2 Πώς οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής επιλέγουν το διεθνές νομισματικό καθεστώς; 276
- 9.3 Διεθνή νομισματικά καθεστώτα 280
 - 9.3.1 Ο Διεθνής Κανόνας του Χρυσού, 1870-1914 περίπου 280
 - 9.3.2 Τα χρόνια του Μεσοπολέμου 284
 - 9.3.3 Το σύστημα Bretton Woods 287
 - 9.3.4 Ο κόσμος των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών 292
 - 9.3.5 Η κρίση της ευρωζώνης υπό το φως της ιστορικής εμπειρίας 296

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Η εποχή της πολιτικής οικονομίας: από το ελάχιστο κράτος στο κράτος πρόνοιας του 20ου αιώνα

- 10.1 Οικονομία και πολιτική στο τέλος του 19ου αιώνα 307
- 10.2 Ο μακρύς αποχαιρετισμός στην οικονομική ορθοδοξία: η αντιμετώπιση της Μεγάλης Ύφεσης 308

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

- 10.3 Επιτυχίες και αποτυχίες της μακροοικονομικής διαχείρισης το δεύτερο μισό του 20ου αιώνα: από την πλήρη απασχόληση στους στόχους για χαμηλό πληθωρισμό 315
- 10.4 Είχαν αποτέλεσμα οι πολιτικές λιτότητας τον τελευταίο αιώνα; 323
- 10.5 Η παγίδα Καρλ Μαρξ: η άνοδος και η πτώση των σοσιαλιστικών οικονομιών στην Ευρώπη 329
- 10.6 Μια θεωρία για την αποτυχία της αγοράς όσον αφορά το κράτος πρόνοιας 335

Ανισότητα μεταξύ και εντός των κρατών: παρελθόν, παρόν, μέλλον

- 11.1 Γιατί υπάρχει ανισότητα; 345
- 11.2 Υπολογίζοντας την ανισότητα 347
- 11.3 Ανισότητα μεταξύ των φύλων 354
- 11.4 Είναι η ανισότητα ξανά σε ανοδική πορεία; 357
- 11.5 Κατανομή του παγκόσμιου εισοδήματος 360
- 11.6 Προς μια ευρύτερη έννοια της ευημερίας 362
- 11.7 Υποθέσεις για τις μελλοντικές τάσεις της παγκόσμιας εισοδηματικής ανισότητας 364

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12

Η παγκοσμιοποίηση και η πρόκληση για την Ευρώπη

- 12.1 Η παγκοσμιοποίηση και ο νόμος της μίας τιμής 371
 - 12.2 Τι προκαλεί την παγκοσμιοποίηση; 375
 - 12.3 Οι φάσεις της παγκοσμιοποίησης 377
 - 12.3.1 Κεφαλαιαγορές 378
 - 12.3.2 Αγορές αγαθών 382
 - 12.3.3 Αγορές εργασίας 385
 - 12.4 Παγκοσμιοποίηση και απόκλιση 389
 - 12.5 Αντιδράσεις στην παγκοσμιοποίηση: τρεις περιπτώσεις 394
 - 12.5.1 Άνοιγμα στο εμπόριο και τη μετανάστευση 394
 - 12.5.2 Αποχώρηση από την παγκόσμια οικονομία 396
 - 12.5.3 Οι αγροτικές διαμαρτυρίες στο Twin Farms 397
- Παράρτημα: Τιμές ναύλων και παγκοσμιοποίηση 401

Γλωσσάριο 405

Ευρετήριο 415

Πίνακες

- 1.1 Ενδοευρωπαϊκό εμπόριο και εμπόριο με τον ΥΚ (Υπόλοιπο Κόσμο) το 2005. Ποσοστό συνολικών εξαγωγών 19
- 2.1 Αύξηση του καταμερισμού εργασίας ανάλογα με τον αριθμό των επαγγελματιών 47
- 3.1 Αριθμός γεννήσεων ζώντων ανά έγγαμη γυναίκα, ηλικία γάμου και πιθανότητες επιβίωσης των παιδιών σε ένα χωριό της Τοσκάνης, 1650-1950 79
- 4.1 Συνολικός δείκτης παραγωγικότητας στη γαλλική γεωργία, 1522-1789 95
- 4.2 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ στα ευρωπαϊκά και τα ασιατικά κράτη, 1300-1850 (διεθνή δολάρια 1990) 106
- 5.1 Αριθμός συνεταιριστικών και ιδιωτικών γαλακτοκομείων, 1888-1909 138
- 6.1 Αύξηση του ΤFP, νέες και παλιές εκτιμήσεις της αύξησης του εθνικού προϊόντος στη Βρετανία στη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης. Τοις εκατό ανά έτος 154
- 8.1 Κίνηση εμπορευμάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ, 1880-1913 250
- 8.2 Κίνηση εμπορευμάτων στη δυτική Ευρώπη, 1963-1999 252
- 8.3 Ευρωπαϊκά εμπορικά καθεστώτα 269
- 9.1 Η κρίση της ευρωζώνης σε αριθμούς: ένας Ιδανικός Νομισματικός Χώρος; 300
- 9.2 Συστήματα συναλλαγματικών ισοτιμιών 302
- 10.1 Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΗΠΑ, Ρωσία και ανατολική Ευρώπη σε σύγκριση με τη δυτική Ευρώπη, 1950-90. Δυτική Ευρώπη = 1 334
- 10.2 Οι χρήσεις των δαπανών της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κεντρικής κυβέρνησης στην Ευρώπη το 2005. Ποσοστό επί του συνόλου 335

Γραφήματα

- 2.1 Οφέλη από τον καταμερισμό της εργασίας 28
- 2.2 Ενάρετες και φαύλες διαδικασίες κατά την τεχνολογική πρόοδο/οπισθοδρόμηση 33
- 2.3 Αστικοποίηση στην Ευρώπη και την Κίνα: ο αστικός πληθυσμός ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού 48
- 2.4 Υπολογισμός κατά προσέγγιση της παραγωγής μετάλλων στο βόρειο ημισφαίριο με βάση τις εκπομπές μολύβδου στον παγετώνα της Γροιλανδίας 50
- 3.1 Ο ευρωπαϊκός πληθυσμός μεταξύ 400 π.Χ. και 2000 μ.Χ. 61
- 3.2 Η θεωρία του Μάλθους σε γράφημα 64
- 3.3 Πραγματικοί αγροτικοί μισθοί στην Αγγλία και οι διακυμάνσεις της θερμοκρασίας του βορείου ημισφαιρίου μεταξύ 1560 και 1880 67
- 3.4 Η συνολική γονιμότητα από το παλαιό καθεστώς στη σύγχρονη εποχή σε σχέση με ισοκαμπύλη αύξησης του πληθυσμού κατά 0,1-0,4% ανά έτος 80
- 4.1 Οι κατά Μάλθους και Σμιθ παράγοντες στην οικονομική ανάπτυξη 90
- 6.1 Αιτήσεις για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας ανά έτος σε διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, 1860-1916. Ανά 1.000 κατοίκους 161
- 6.2 Ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1870-1914 (%) και κατά κεφαλήν ΑΕΠ το 1870. Σταθερή τιμή διεθνούς δολαρίου του 1990 179
- 6.3 Ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1914-50 (%), και κατά κεφαλήν ΑΕΠ το 1914. Σταθερή τιμή διεθνούς δολαρίου του 1990 180
- 6.4 Ετήσιος ρυθμός αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1950-75 (%), και κατά κεφαλήν ΑΕΠ το 1950. Σταθερή τιμή διεθνούς δολαρίου του 1990 181
- 6.5 Λογάριθμος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1860-2000, στην Αργεντινή, τη Σκανδιναβία και τις ΗΠΑ. \$ 1990 192
- 6.6 Λογάριθμος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1860-2000, σε Γερμανία, Ιρλανδία, Τσεχοσλοβακία και Ιταλία. \$ 1990 194
- 6.7 Λογάριθμος του κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1860-2000, στη Γαλλία, την Ισπανία και το Ηνωμένο Βασίλειο. \$ 1990 196
- 7.1 Πώς το σιτάρι γίνεται χρήμα όταν δεν υπάρχει σύμπτωση επιθυμιών 208
- 7.2 Η συναλλαγματική 242

- 8.1 Επιχείρημα υπέρ της προστασίας της νηπιακής βιομηχανίας 255
- 8.2 Η πρώτη εποχή ελεύθερου εμπορίου στην Ευρώπη 259
- 8.3 Μέση προστασία (%) για 24 χώρες, 1865-2000 261
- 8.4 Όγκος του παγκόσμιου εμπορίου έπειτα από δύο μεγάλες κρίσεις 266
- 9.1 Το τρίλημμα της ανοικτής οικονομίας (Obstfeld – Taylor): επιλέξτε δύο στόχους πολιτικής, οποιουσδήποτε δύο, αλλά μόνο δύο 279
- 9.2 Αντίθετες πορείες: Κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, 1920-1939 (1990-GK\$¹, 1929=100) 287
- 10.1 Η ανεργία ανοίγει τον δρόμο στον Αδόλφο Χίτλερ 313
- 10.2 Σύγκριση της Μεγάλης Ύφεσης του 1929 με την πρόσφατη κρίση: παγκόσμια βιομηχανική παραγωγή, τώρα σε σύγκριση με τότε. Βιομηχανική παραγωγή της Ευρωζώνης στην πρόσφατη κρίση 324
- 10.3 Χρήση του κράτους πρόνοιας από ένα τυπικό νοικοκυριό στον κύκλο ζωής του 337
- 11.1 Κατανομή του συντελεστή Gini στις οικονομίες από το 10000 π.Χ. ως σήμερα 348
- 11.2 Ο πραγματικός συντελεστής Gini ως ποσοστό του μέγιστου συντελεστή Gini στη διαχρονία 350
- 11.3 HDI και κατά κεφαλήν ΑΕΠ, 1870-2000 363
- 12.1 Παγκοσμιοποίηση σημαίνει ισχυρότερη αντίστροφη σχέση μεταξύ του κόστους εγχώριας παραγωγής και της απασχόλησης 373
- 12.2 Πραγματικές τιμές ναύλων εγχώριων (σιδηροδρομικό δίκτυο ΗΠΑ) και υπερατλαντικών μεταφορών, 1850-1990 (1884 = 1) 376
- 12.3 Διαφορές ονομαστικών επιτοκίων μεταξύ των ΗΠΑ και του Ηνωμένου Βασιλείου για όμοια περιουσιακά στοιχεία, 1870-2000 381
- 12.4 Σύγκλιση τιμών μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και των ΗΠΑ, 1800-1975. Τιμή σιταριού στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σχέση με την αντίστοιχη τιμή στο Σικάγο και τη Νέα Υόρκη 384
- 12.5 Βαθμός ανοίγματος στο εμπόριο και εργασιακά πρότυπα το 1913 395
- 12.6 Οι μειώσεις στους ναύλους επέτρεψαν την παραγωγή σε απομακρυσμένες περιοχές (προς τα δυτικά) και αύξησαν τις τιμές και τα έσοδα για τους αγρότες που ήταν εγκατεστημένοι πιο κοντά στα ανατολικά λιμάνια των ΗΠΑ 401

Χάρτες

- 1.1 Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία γύρω στο 200 μ.Χ. 5
- 1.2 Η Καρολίγγεια Αυτοκρατορία γύρω στο 850 μ.Χ. 6
- 1.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση 2010 7
- 2.1 Εμπορικοί δρόμοι τους πρώτους αιώνες της ευρωπαϊκής ανάκαμψης 45

Πλαίσια

- 0.1 Το εκπληκτικό αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου xxvi
- 1.1 Σύντομη ιστορία της τυποποίησης 16
- 2.1 Επίπεδα εισοδήματος και καταμερισμός εργασίας στην προβιομηχανική εποχή 35
- 2.2 Το μέγεθος των πλοίων και η θεμελιώδης αρχή των οικονομιών κλίμακας 41
- 2.3 Ο μύλος ήταν η πρώτη τεχνολογία γενικού χαρακτήρα 54
- 3.1 Ορισμένες βασικές δημογραφικές έννοιες 64
- 3.2 Ο Μάλθους σε περιβάλλον συνολοκλήρωσης 69
- 3.3 Άροτρα εκσκαφής και βαριά εδάφη 73
- 3.4 Παράδειγμα αύξησης της παραγωγικότητας: μεγαλύτερη ποσότητα σιτηρών από μικρότερη έκταση γης 75
- 4.1 Αύξηση του συνολικού δείκτη παραγωγικότητας στην αγγλική γεωργία πριν από τη μεγάλη επιδημία 93
- 4.2 Αστικοποίηση σημαίνει υψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας 95
- 4.3 Γιατί τα στοιχεία για τους πραγματικούς μισθούς είναι ανεπαρκή για να εξηγηθούν οι μεταβολές στο πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα 100
- 5.1 Θρησκεία και ανάπτυξη: Max Weber και προτεσταντική εργασιακή ηθική 119
- 5.2 Γιατί η επίμορτη αγροληψία μειώνει την εργασία και την παραγωγή 142
- 6.1 Σε τι αναφερόμαστε όταν κάνουμε λόγο για πραγματική οικονομική ανάπτυξη 156
- 6.2 Γιατί η Βιομηχανική Επανάσταση ξεκίνησε στη Βρετανία; 159
- 7.1 Τι κάνουν οι τράπεζες 224
- 7.2 Η ανατομία των χρηματοπιστωτικών και των τραπεζικών κρίσεων 225
- 7.3 Ορισμός του τραπεζικού συστήματος 237
- 8.1 Ορισμένες θεωρητικές επιπτώσεις από την κατανόηση του συγκριτικού πλεονεκτήματος σύμφωνα με τους Heckscher – Ohlin 248
- 8.2 Οι δυο γερουσιαστές των ΗΠΑ που έκαναν τον προστατευτισμό να φαίνεται αντιπαραγωγικός: Reed Smoot και Willis Hawley 261
- 9.1 Με τη χρήση της εθνικής λογιστικής ταυτότητας αποδεικνύεται ότι οι ξένες επενδύσεις είναι περιορισμένες χωρίς ένα διεθνές νομισματικό σύστημα 275

- 9.2 Παράδειγμα: γιατί ο κανόνας του χρυσού ήταν σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών 281
- 9.3 Χρηματικοί πόλεμοι: η δημιουργία του συστήματος Bretton Woods 289
- 9.4 Κριτήρια Ιδανικού Νομισματικού Χώρου 293
- 9.5 Πολιτική και νομισματικές ενώσεις 296
- 10.1 Αναπτυξιακές καταστροφές και Μεγάλη Ύφεση 314
- 10.2 Η αντιπαράθεση για τον πολλαπλασιαστική δαπανών 315
- 10.3 Ο κεϋνσιανισμός υπό εξέταση: stirred but not shaken 321
- 10.4 Η Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930 σε σύγκριση με την πρόσφατη κρίση 324
- 11.1 Κοινωνική κινητικότητα: οι έρευνες των οικονομολόγων 352
- 12.1 Ο βασιλιάς βαμβάκι: η παγκόσμια ίνα 388